

Expertgruppen för
Studier i Offentlig ekonomi

Det öppna samhället

Sten Widmalm

Thomas Persson

André Casselbrant

Det öppna samhället

Sten Widmalm

Thomas Persson

André Casselbrant

Talande tystnad?

En ESO-rapport om självcensur i Sverige

Självcensur: Varför så viktigt?

Intressemotsättningar i samhället

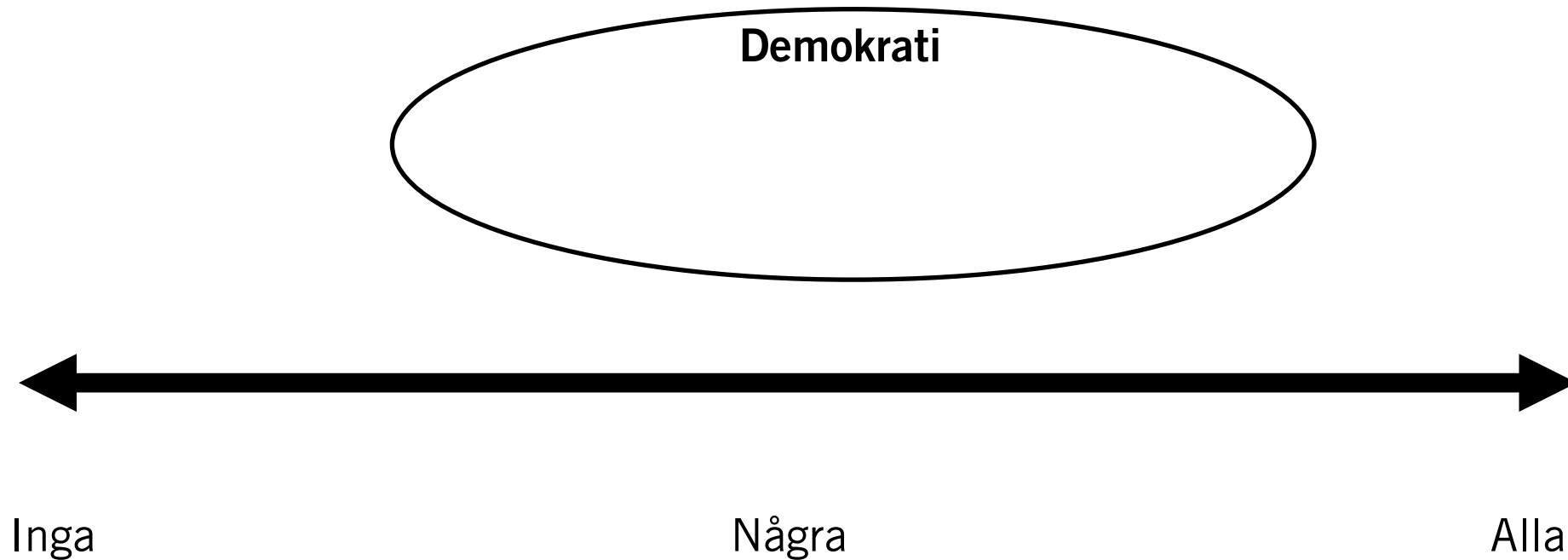
Inga

Några

Alla

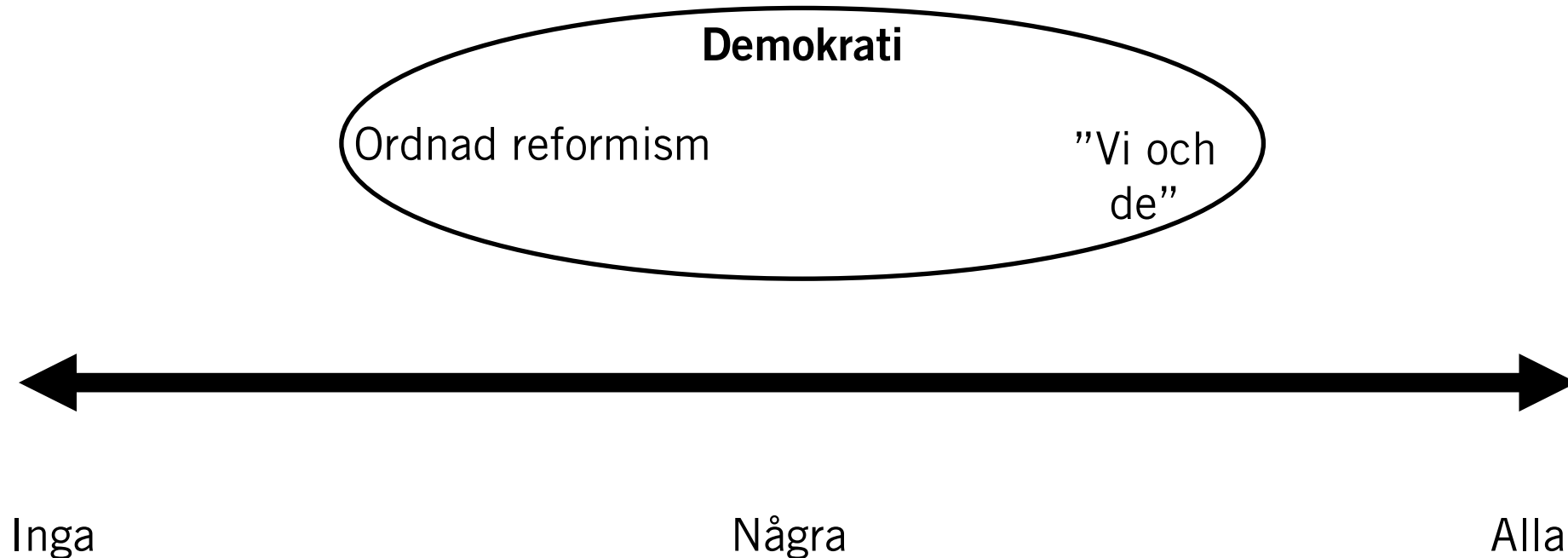

Intresse motsättningar i samhället

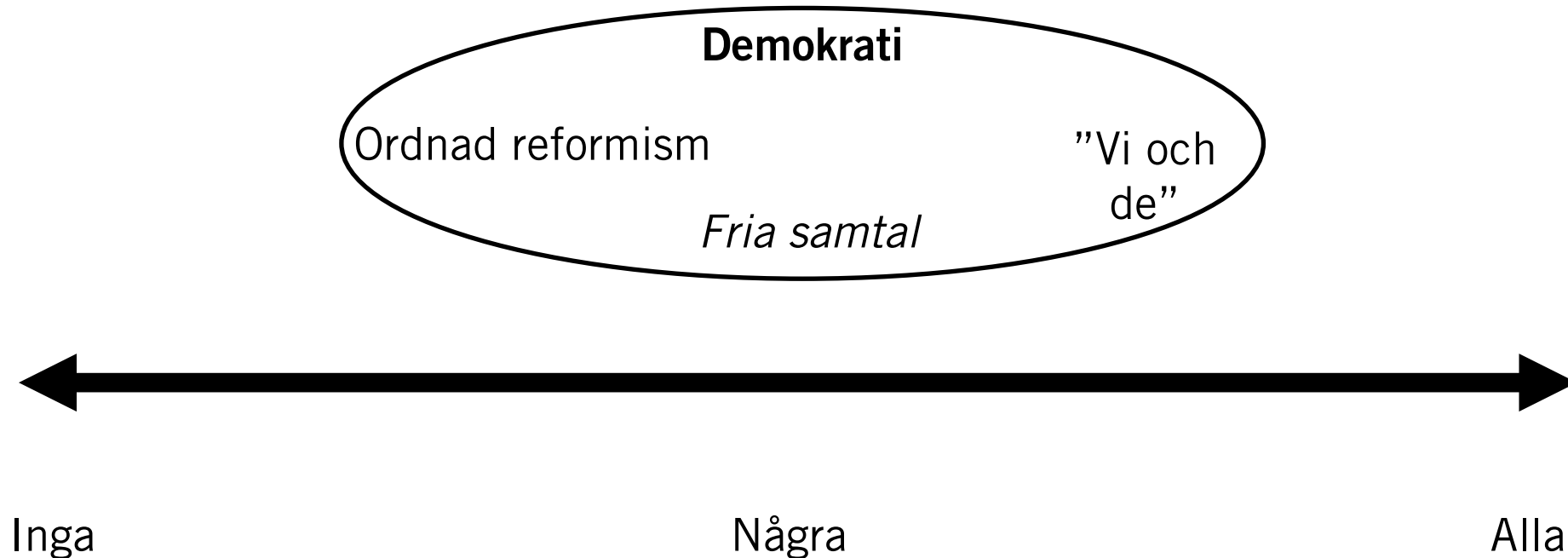

Intresse motsättningar i samhället

Intressemotsättningar i samhället

Vad är självcensur?

Två utmaningar

- **Få användbara bidrag inom tidigare forskning**
- **Var går gränsen mellan hövlighet/respekt och självcensur?**

Sanktioner

- **Oftast både hänsynstagande och rädsla för följderna!**
- **Utmärkande för självzensur är farhågorna att bli utsatt för sanktioner...**
- **Sociala eller ekonomiska följder, och i värsta fall våld**
- **Hot kan komma från olika avsändare**

Vår definition

Självzensur är när någon avstår från att framföra en åsikt i fruktan för sanktioner.

Medborgarnas syn på självcensur

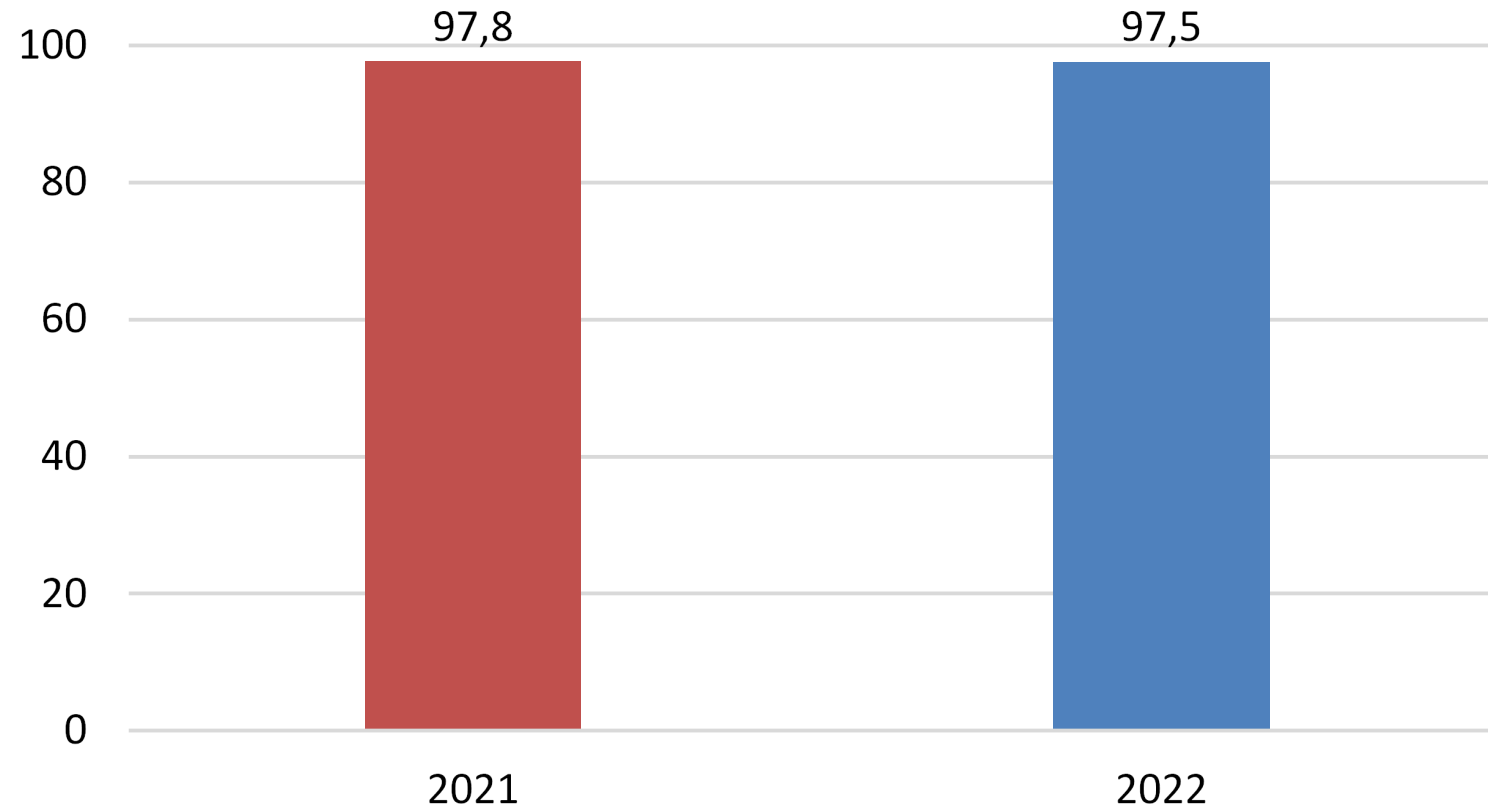

Självrensning – våra frågeställningar

- I vilken *utsträckning* anser svenskar att de inte öppet kan uttrycka sina åsikter?
- Finns det *ämnen* som inte kan diskuteras fritt och i vilka *sammanhang* kan de inte uttryckas?
- Vilka *individer* är det som i störst utsträckning uppger att de avstår från att uttrycka sina åsikter?

Figur 6.1 Stöd för yttrandefrihet 2021 och 2022, procent

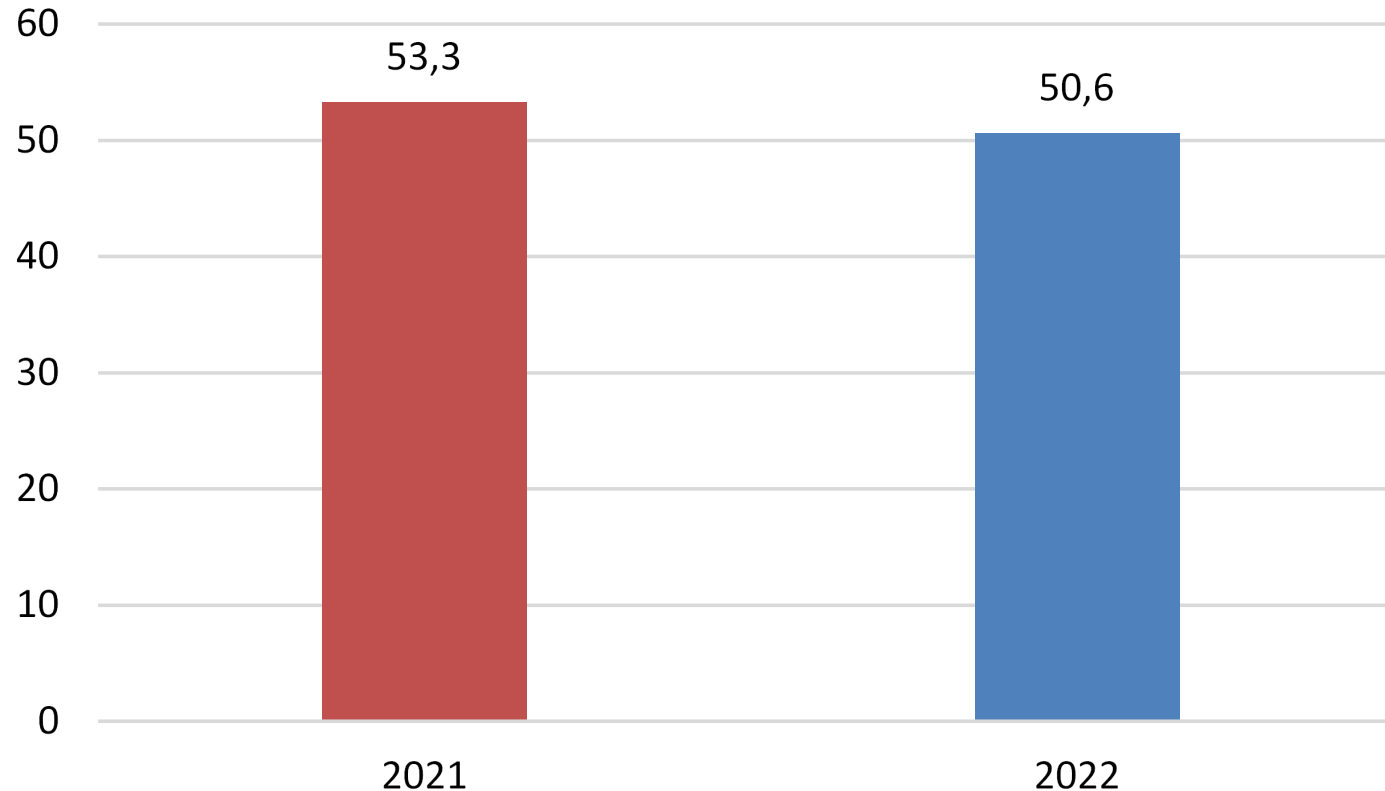
Anm: Figuren visar den andel i procent som helt eller delvis instämmer i påståendet: "Det är viktigt för mig att fritt få uttrycka mina åsikter". Antal personer som besvarade frågan var 1 568 i 2021 års undersökning och 1 664 i 2022 års undersökning.

Källa: Den nationella SOM-undersökningen 2021 och 2022.

Självcensur

Figur 6.2 **Förekomst av självcensur 2021 och 2022, procent**

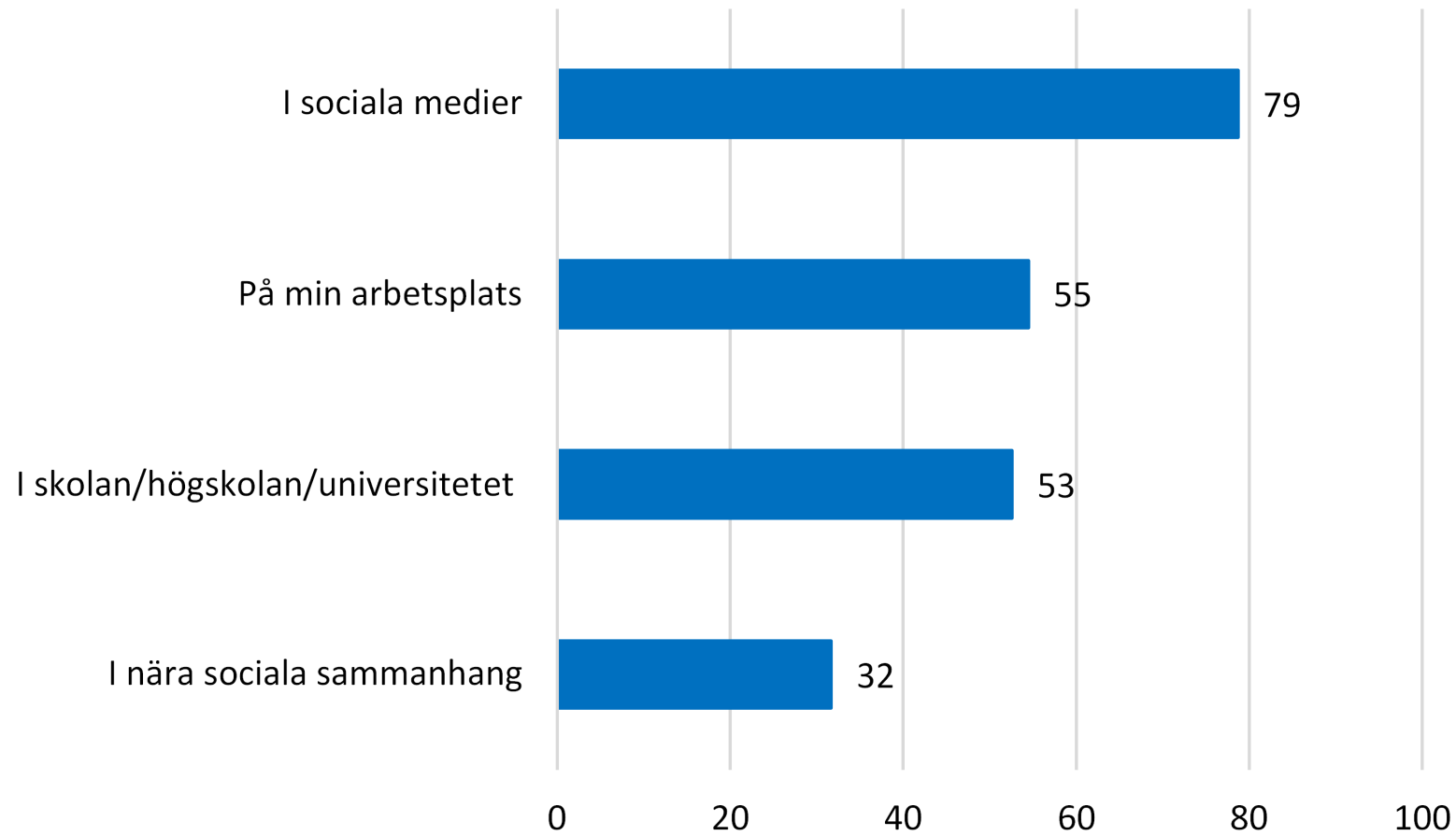

Anm: Figuren visar den andel i procent som helt eller delvis instämmer i påståendet: "I dagens politiska klimat kan jag inte öppet uttrycka mina åsikter eftersom andra kan tycka de är stötande". Antal personer som besvarade frågan var 1 541 i 2021 års undersökning och 1 654 i 2022 års undersökning.

Källa: Den nationella SOM-undersökningen 2021 och 2022.

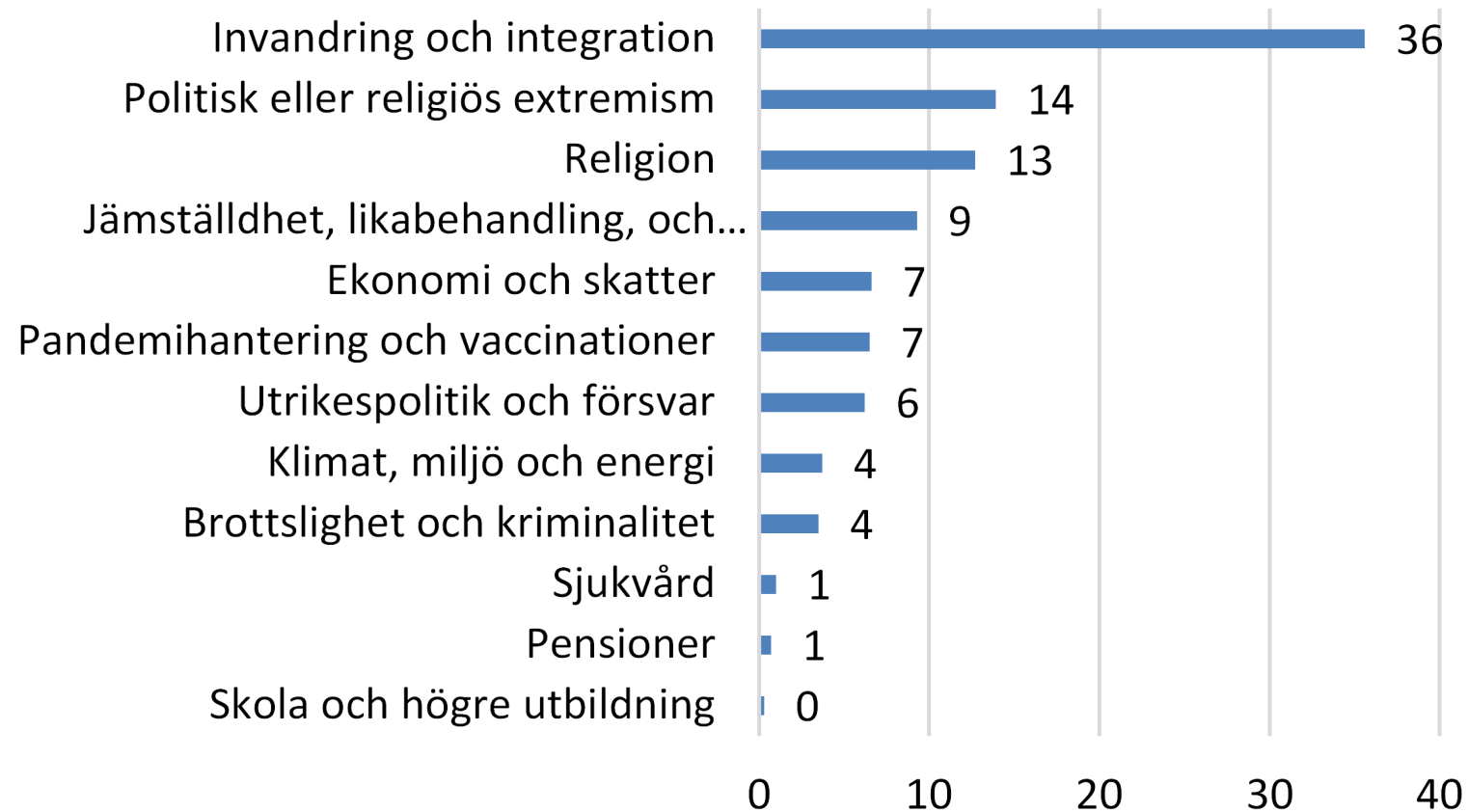
Självcensur – sammanhang

Figur 6.4 - 6.7 Självcensur i olika sammanhang, 2022, procent

Figur 6.8 Samtalsämnen som undviks i nära sociala sammanhang, 2022, procent av de respondenter som angett ett ämne

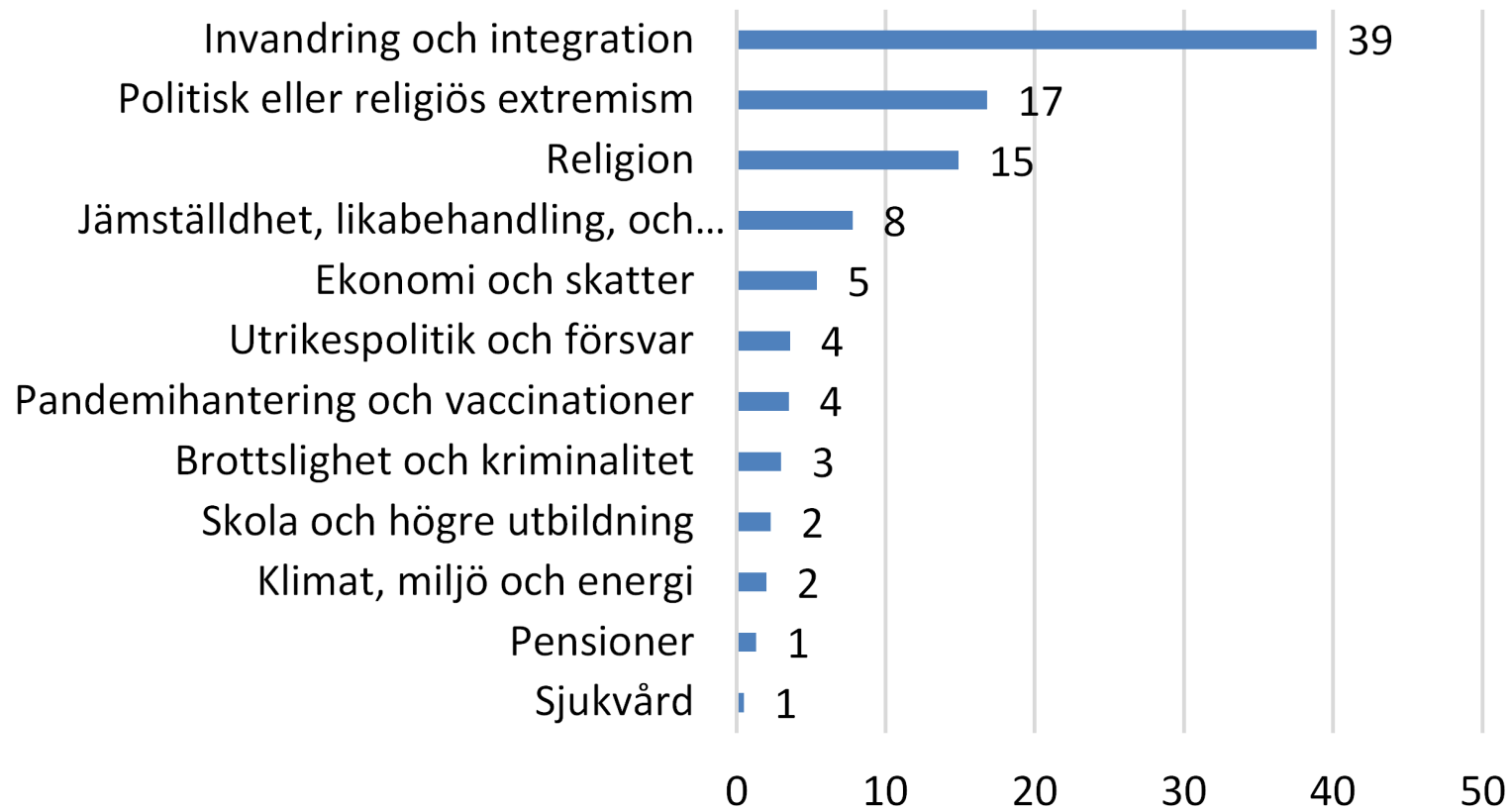

Figur 6.9 Samtalsämnen som undviks på arbetsplatsen, 2022, procent av de respondenter som angett ett ämne

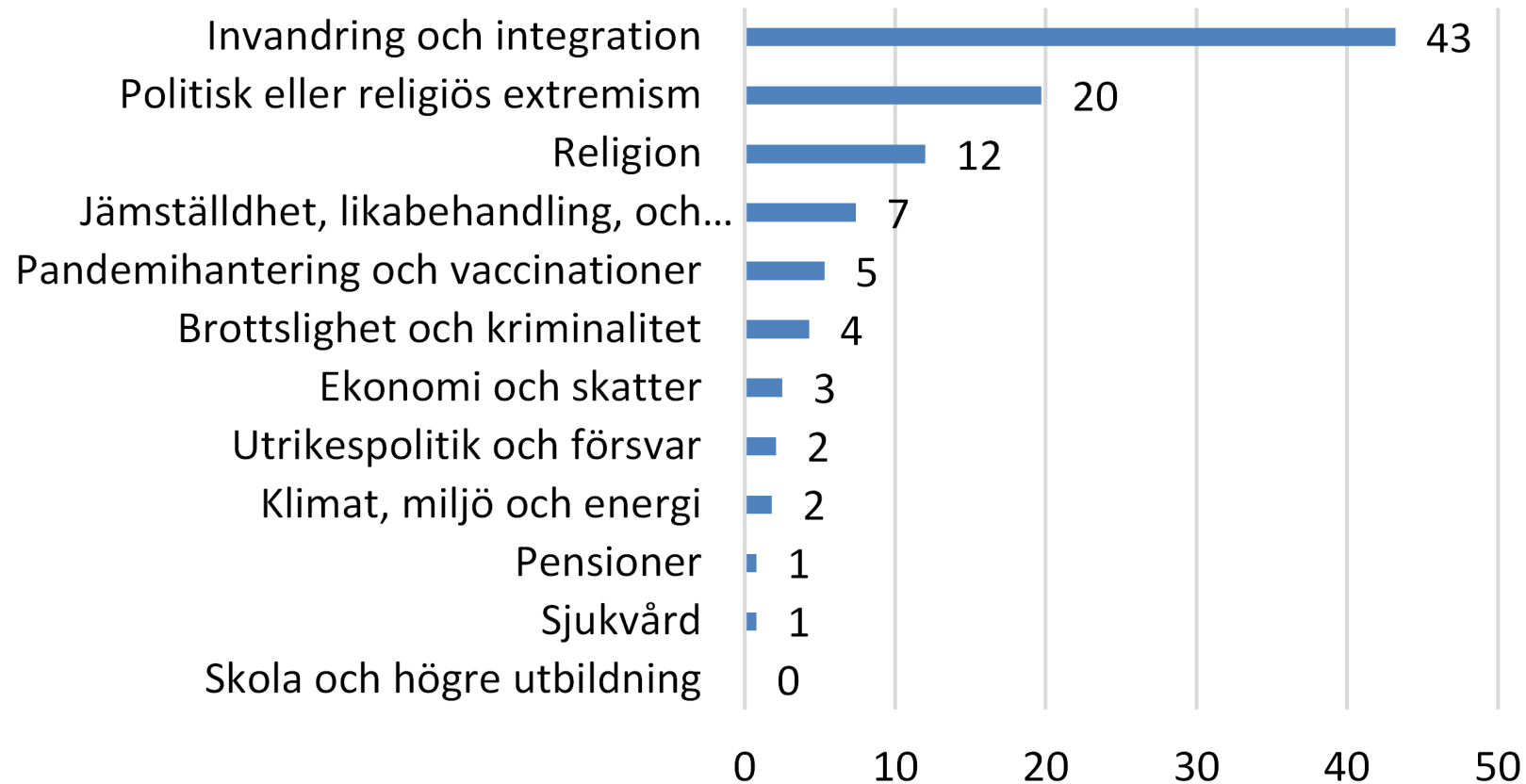

Figur 6.10 Samtalsämnen som undviks i skolan/universitetet, 2022, procent av de respondenter som angett ett ämne

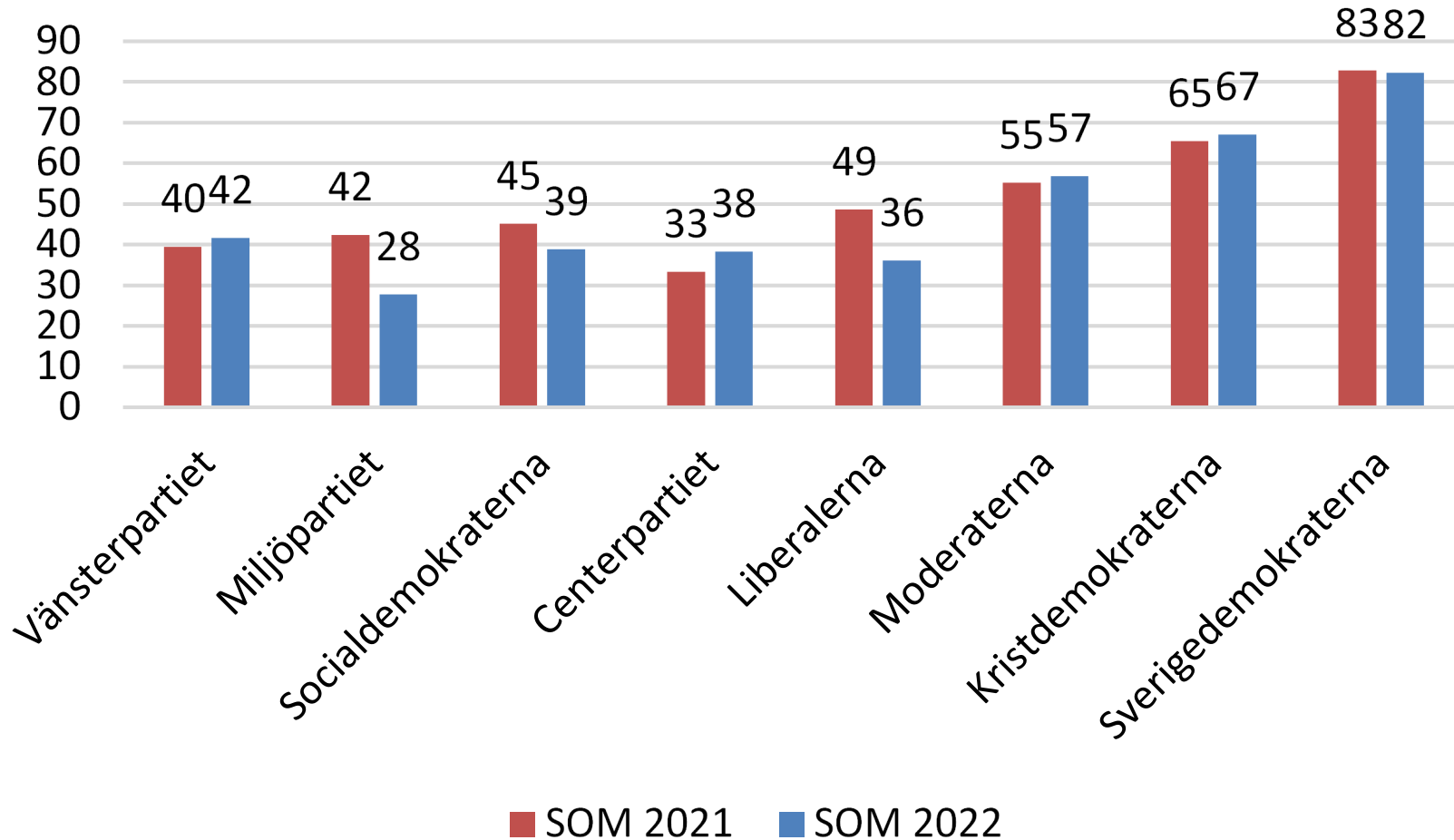
Figur 6.11 Samtalsämnen som undviks i sociala medier, 2022, procent av de respondenter som angett ett ämne

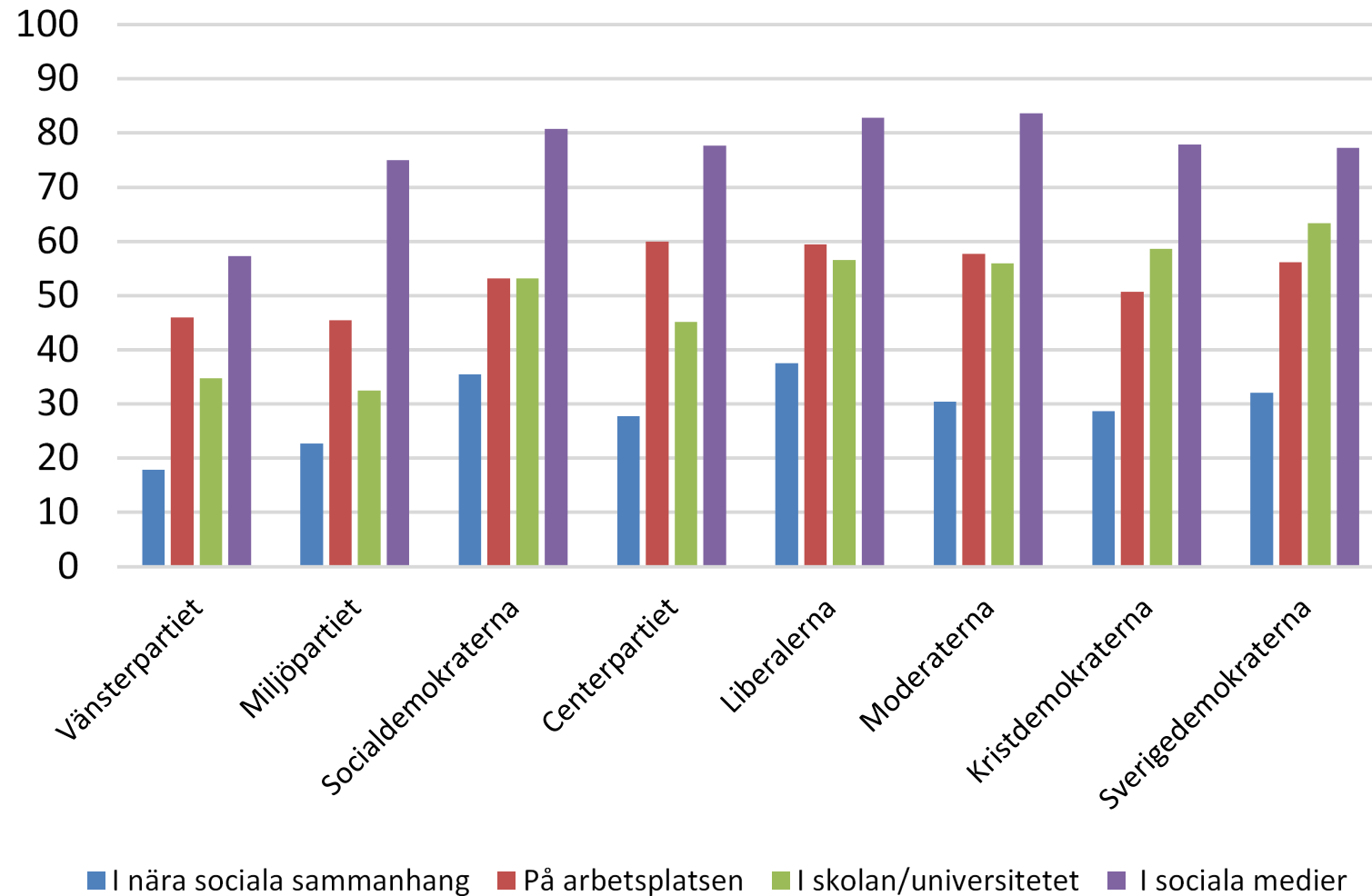
Självrensning - partisympati

Figur 6.12 Självrensning och partisympati 2021 och 2022, procent

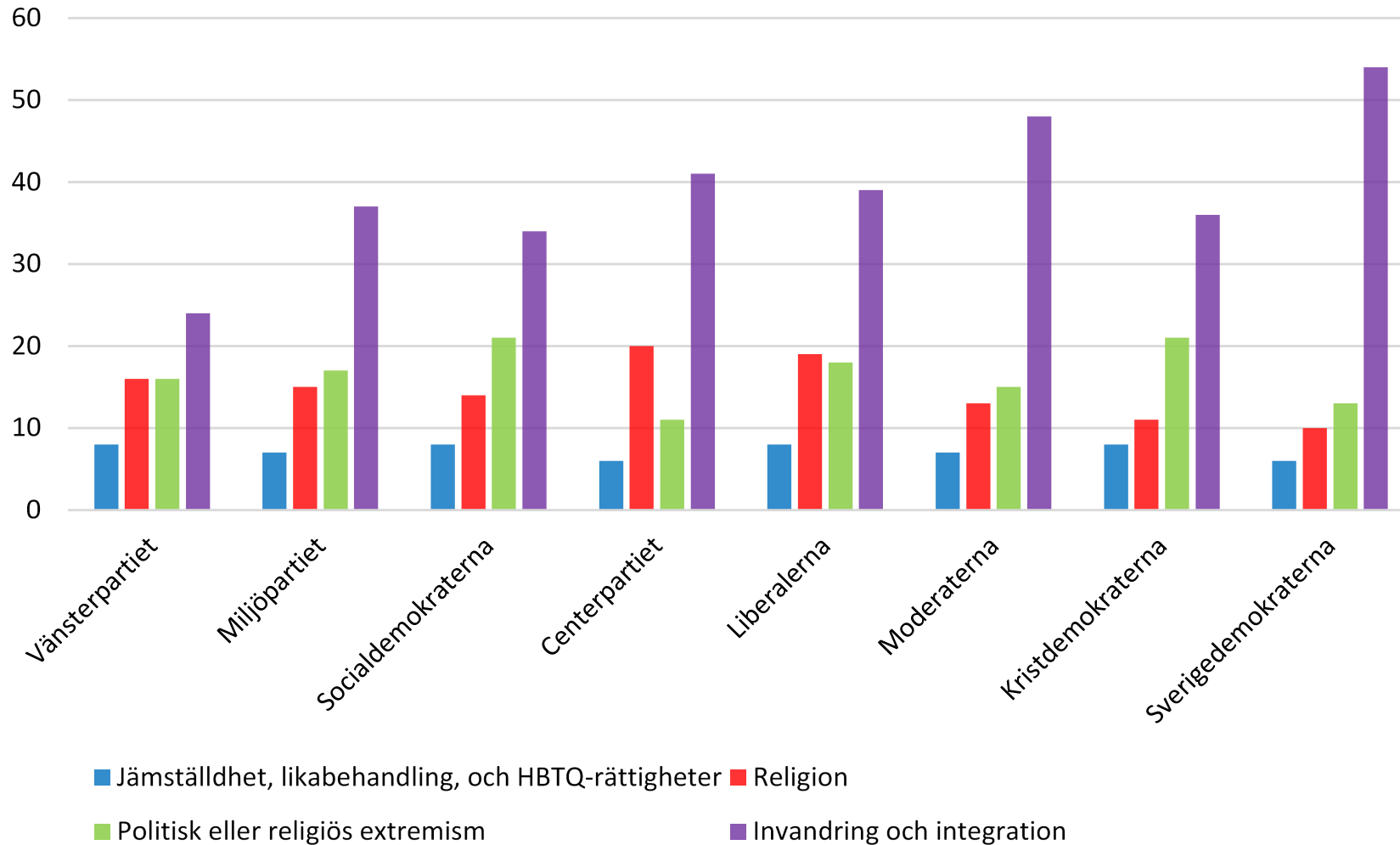
Figur 6.13 Självcensur i olika sammanhang och partisympati 2022, procent

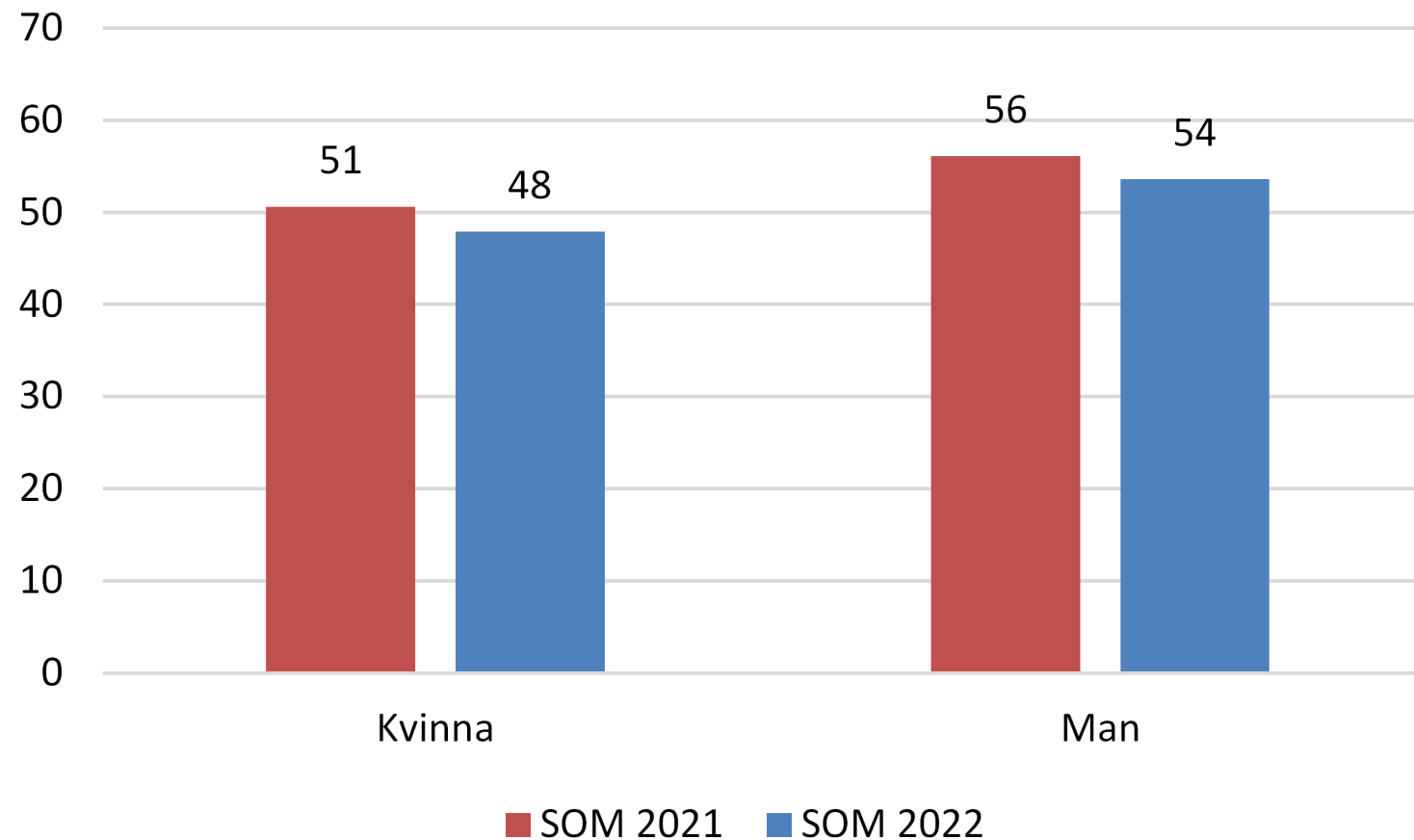
Självcensur – ämne och parti

Figur 6.14 - 6.17 Självcensur kring olika ämnen, genomsnitt för alla sammanhang per parti, 2022, procent

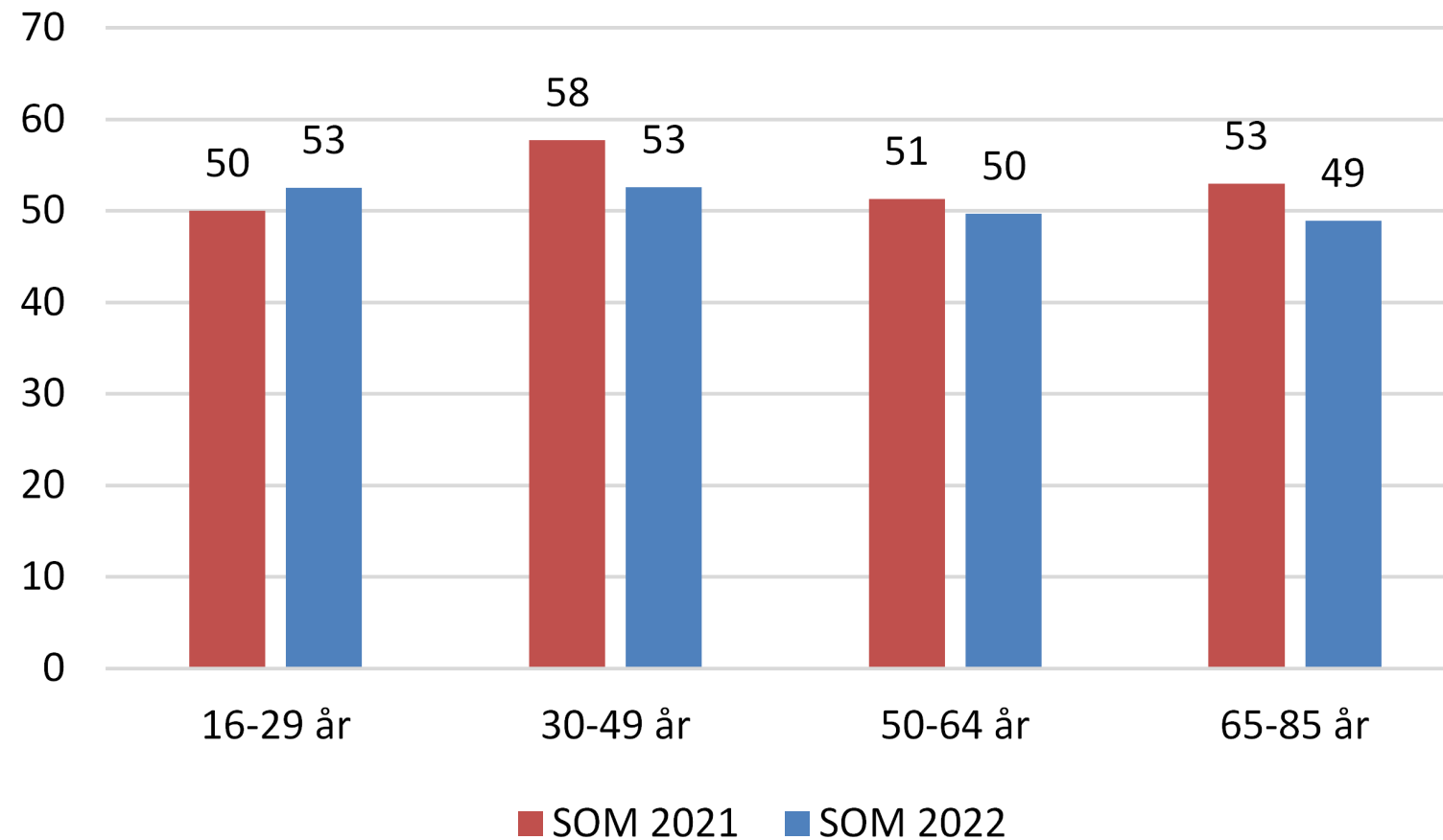
Figur 6.18 Självcensur och kön 2021 och 2022, procent

Självcensur - ålder

Figur 6.24 Självcensur och ålder 2021 och 2022, procent

Självcensur - inkomst

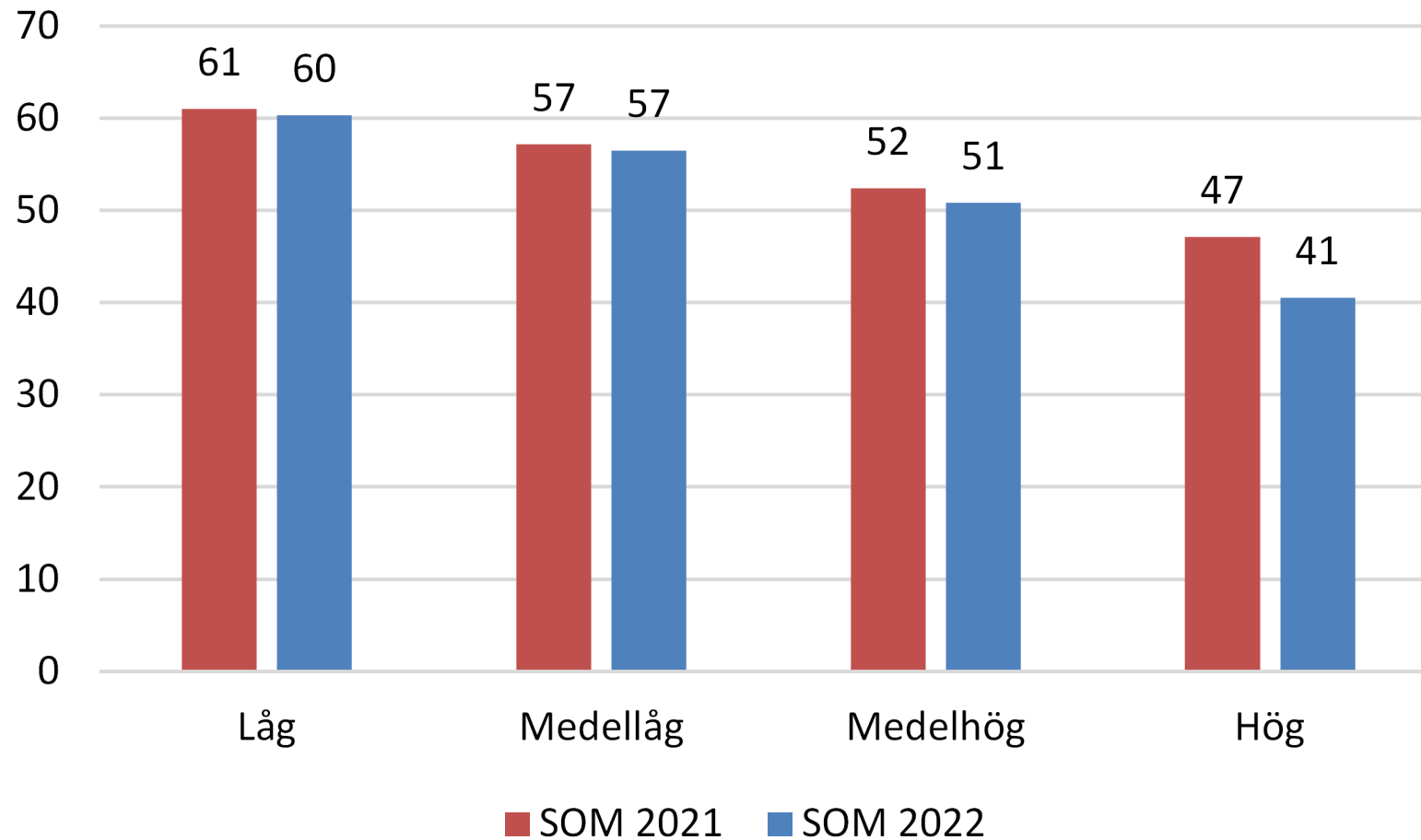
Figur 6.25 Självcensur och inkomst 2021 och 2022, procent

Självcensur - utbildning

Figur 6.26 Självcensur och utbildning 2021 och 2022, procent

Självcensur - samband

- Många **individfaktorer** bidrar till **självcensur**
- Individer till **höger i politiken, yngre, missnöjda med demokratin, låg tillit till andra människor, samt hotade av invandring** → **hög grad av självcensur**
- Individer till **vänster i politiken, äldre, nöjda med demokratin, hög tillit till andra människor, samt hotade av miljö- och klimatförändringar** → **låg grad av självcensur**

Själv censur och demokratis utveckling

- **Partirymden. Exempel: Sverigedemokraterna**
- **Normträngsel. Exempel: Godtycklig maktutövning**
- **Sociala medier. Exempel: Cancelkultur**
- **Journalistiken. Exempel: Nyhetsfiltren**

Självrensning och demokratis utveckling

Diagnos

- Partirynden
- Normträngsel
- Sociala medier
- Journalistiken

Motverkan

- Rakare, sakligare
- Undvik frestande "trumfkort"
- Färre normer som ska "genomsyra allt"
- Använd befintlig lagstiftning
- Exit
- Konsekvensneutralitet
- Skolan

Tack!

Tabell 6.1 OLS-regression med självcensur som beroende variabel, 2021

	Modell 1		Modell 2		Modell 3		Modell 4	
	B- koeff.	Standard- fel	B- koeff.	Standard- fel	B- koeff.	Standard- fel	B- koeff.	Standard- fel
Vänster-höger- position	0,234	(0,022)***					0,052	(0,026)*
Kön	0,117	(0,054)*					0,113	(0,057)*
Ålder	-0,061	(0,026)*					-0,087	(0,029)**
Utbildning	-0,086	(0,028)**					0,016	(0,030)
Inkomst	-0,101	(0,030)***					-0,078	(0,031)*
Arbetslös			0,306	(0,204)			0,219	(0,196)
Invandrarbakgrund			-0,041	(0,075)			-0,009	(0,032)
Storstadsbo			-0,195	(0,074)**			-0,037	(0,069)
Troende			0,078	(0,061)			0,071	(0,058)
Föreningsmedlem			-0,25	(0,058)***			-0,095	(0,055)
Partimedlem			-0,098	(0,121)			-0,051	(0,113)
Politiskt intresse					-0,01	(0,031)	0,008	(0,037)
Myndighetsförtroende					-0,116	(0,042)**	-0,079	(0,047)
Nöjdhet med demokratin					-0,172	(0,039)***	-0,136	(0,044)**
Åsiktsfrihet					0,167	(0,050)***	0,151	(0,056)**
Social tillit					-0,058	(0,012)***	-0,044	(0,015)**
Upplevd trygghet					-0,08	(0,034)*	-0,08	(0,036)*
Grad av hot - miljö/klimat					-0,077	(0,021)***	-0,066	(0,024)**
Grad av hot - invandring					0,177	(0,020)***	0,204	(0,025)***
Konstant	2,358	(0,137)***	2,592	(0,048)***	2,868	(0,245)***	2,690	(0,300)***
N	1440		1320		1451		1209	
Justerat R2	0,09		0,019		0,224		0,241	

Anm: Tabellen visar resultaten från en OLS-regression där grad av självcensur är den beroende variabeln. Variabeln baseras på frågan: "I dagens politiska klimat kan jag inte öppet uttrycka mina åsikter eftersom andra kan tycka de är stötande". Svaren varierar på en skala mellan 0 ("instämmer inte alls") och 4 ("instämmer helt").

*** p < 0,001, ** p < 0,01, * p < 0,05.

Källa: Den nationella SOM-undersökningen 2021.

Tabell 6.2 OLS-regression med självcensur som beroende variabel, 2022

	Modell 1		Modell 2		Modell 3		Modell 4	
	B- koeff.	Standard- fel	B- koeff.	Standard- fel	B- koeff.	Standard- fel	B- koeff.	Standard- fel
Vänster-höger- position	0,237	(0,020)***					0,099	(0,022)***
Kön	0,073	(0,051)					0,07	(0,051)
Ålder	-0,094	(0,024)***					-0,118	(0,024)***
Utbildning	-0,112	(0,026)***					-0,044	(0,027)
Inkomst	-0,063	(0,028)*					-0,032	(0,027)
Arbetslös			-0,178	(0,205)			-0,378	(0,181)*
Invandrarbakgrund			0,123	(0,069)			0,069	(0,064)
Storstadsbo			-0,085	(0,070)			-0,055	(0,065)
Föreningsmedlem			-0,151	(0,053)**			-0,038	(0,049)
Partimedlem			-0,213	(0,112)			-0,252	(0,102)*
Politiskt intresse					0,053	(0,031)	0,102	(0,034)**
Myndighetsförtroende					-0,171	(0,040)***	-0,163	(0,042)***
Nöjdhet med demokratin					-0,228	(0,036)***	-0,244	(0,037)***
Åsiktsfrihet					-0,017	(0,046)	0,018	(0,049)
Social tillit					-0,052	(0,011)***	-0,039	(0,013)**
Grad av hot - miljö/klimat					-0,108	(0,019)***	-0,071	(0,022)***
Grad av hot - invandring					0,159	(0,019)***	0,141	(0,021)***
Konstant	2,296	(0,141)***	2,346	(0,092)***	3,705	(0,231)***	3,381	(0,284)***
N	1548		1536		1549		1415	
Justerat R2	0,112		0,008		0,224		0,263	

Kommentar: Tabellen visar resultaten från en OLS-regression där grad av självcensur är den beroende variabeln. Variabeln baseras på frågan: "I dagens politiska klimat kan jag inte öppet uttrycka mina åsikter eftersom andra kan tycka de är stötande". Svaren varierar på en skala mellan 0 ("instämmer inte alls") och 4 ("instämmer helt").

Källa: Den nationella SOM-undersökningen 2022.

Självrensning och demokrati

“Exposure to dissimilar views has been deemed a central element—if not the sine qua non—of the kind of political dialogue that is needed to maintain a democratic citizenry.”
Mutz (2002, 122)

Minoritets- såväl
som
majoritetstyranni